

IN MEMORIAM

Els Borst (1932-2014)

Els Borst maakte op mij en op heel veel mensen een onuitwisbare indruk. Niet alleen omdat zij na haar studie geneeskunde een gezin en een promotietraject combineerde. Dat vinden veel vrouwen tegenwoordig doodgewoon. Maar dat was het niet in de tijd dat Els het deed. Niet omdat zij op latere leeftijd opeens de politiek inging en een keerpunt markeerde, met een paars kabinet en met het 'boter bij de vis'-principe. Niet omdat zij zo veel wetten op haar naam schreef. Niet omdat zij terecht als 'wijze vrouw' minister van staat gemaakt werd. Nee, Els Borst maakte het verschil door haar persoonlijk optreden op 3 essentiële dossiers die de Nederlandse volksgezondheid voorgoed veranderden.

MEDISCH HANDELLEN OP EEN TWEESPRONG

'Medisch handelen op een tweesprong' is misschien wel het meest invloedrijke rapport van de Gezondheidsraad. Hierin werden artsen opgeroepen zelf het heft in handen te nemen om het medisch handelen te onderbouwen met goed evaluatieonderzoek en richtlijnen voor klinisch handelen te ontwerpen voor en door artsen. Zij heeft toen als hoogleraar evaluatieonderzoek bij het AMC aan de wieg gestaan van de indrukwekkende opmars van het klinisch onderzoek en de acceptatie van de resultaten in de praktijk. De professie heeft aan haar oproep gehoor gegeven. Ik denk dat er geen ander land is waar medisch onderzoek en de medische praktijk zo verweven zijn als in Nederland en waar ook zo veel patiënten participeren in goed evaluatieonderzoek. Het

programma 'Doelmatigheidsonderzoek' stelde ons land in staat om ook evaluatieonderzoek te doen naar onderdelen van de medische praktijk waar geen industrieel product mee gemoeid was. Daarmee werd evidencebased geneeskunde in Nederland een stille revolutie.

FOTO: CHARLOTTE BOGART / HOLLANDS-HOOGE

EUTHANASIE

We kunnen ons nauwelijks meer voorstellen hoe het medisch handelen rond het levenseinde was voordat we er openlijk onderzoek naar deden en wetgeving maakten met breed maatschappelijk gedragen afspraken over wat wel en wat niet kan. Juist de arts Els Borst met haar rustige, zorgvuldig afgewogen argumentatie, gebaseerd op zorgvuldig verzameld empirisch materiaal, maakte het mogelijk om een breed draagvlak in de samenleving te creëren voor onze euthanasiewetgeving. En dat brede draagvlak en de zorgvuldige discussie stelde Els ook in staat om naar het Vaticaan te reizen om het uit te leggen. Het blijft een van de knapste staaltjes politiek

handwerk waar heel veel landen om ons heen met stijgende verbazing naar gekeken hebben. Zo kan alleen een arts in de politiek te werk gaan. Ze gaf daarmee vele Nederlanders een kans op een waardig sterven, de kans die haar zo wrang ontnomen werd.

NFK

Nadat ze officieel ophield met werken werd ze als voorzitter van de Nederlandse Federatie van Kankerpatiëntenorganisaties pas echt het boegbeeld van patiënten. Ze streed daar voor volwaardige participatie van de patiënt in de beslissingen over zijn of haar behandeling, zoals het ook indertijd bedoeld was bij de richtlijnen voor klinisch handelen. Die stem in de spreekkamer moest door elke arts zelf ontlokt en gekoesterd worden, vond Els. Maar ook in de landelijke politiek vond ze dat de stem van de patiënt een bijzondere plaats verdiende. Niet volgens de klassieke lijn van het lobbyen maar veeleer als een spreekbuis om de werkelijkheid van het ziek-zijn en de consequenties van het behandeld worden aan een breder publiek duidelijk te maken. Zij bereikte daar een groot publiek door haar inzet als voorzitter, door haar enorme netwerk en door de persoonlijke betrokkenheid die ze uitstraalde.

Die stem die zij patiënten gaf samen met de verantwoordelijkheid die zij artsen toedichtte heeft de geneeskunde bij de start van de 21e eeuw vorm gegeven. Els Borst heeft daar als persoon het verschil gemaakt, wij zijn haar daar dankbaar voor. Hoezeer wij ook ieder eigen herinneringen aan Els hebben, hiermee moet zij voortleven in ons collectieve geheugen.

Louise J. Gunning-Schepers